

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

**1908.            Andra Kammaren.            N:o 16.**

**Måndagen den 24 februari,**

kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

## § 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner:

angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk, Bastuträsk—Skellefteå—Kallholms-fjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping m. m.; och

angående försäljning af ett soldattorp under stomhemmanet Vallersten Norregård n:o 5 i Värnamo socken.

## § 2.

Herr *A. P. Risbergs* å kammarens bord hvilande motion, n:o 242, blef hänvisad till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

## § 3.

Efter föredragning bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2 och statsutskottets utlåtande n:o 8.

## § 4.

Statsutskottets memorial, n:o 29, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjätte hufvudtitel, föredrogs härefter, och blefvo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

## § 5.

Statsutskottets utlåtanden n:is 30 och 31, bevillningsutskottets betänkande n:r 12, lagutskottets utlåtanden n:is 14, 15 och 16,

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 samt Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 5, 6 och 7, hvilka härefter föredrogos, blefvo åter bordlagda.

## § 6.

Härefter lämnades ordet till

Herr vice talmannen som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren ville besluta, att bland två gånger nu bordlagda ärenden statsutskottets utlåtande n:o 31 må uppföras först å föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

## § 7.

Till bordläggning anmälde:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändring af 25 § förordningen angående försäljning af vin och öl; och

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot försäljning af vin och öl;

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande förtydligande af vissa bestämmelser i förordningen angående expeditionslösen; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, angående utredning rörande lämpligaste sättet att fullständigt frigöra staten, kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel.

## § 8.

Herr talmannen lämnade härefter på begäran ordet till

*Interpellation.*

Herr Carlsson i Malmberget, som anförde: Herr talman! Redan tidigt under hösten förra året kunde man läsa i en del pressorgan meddelanden om, att befolkningen i Västerbottens lappmarkssocknar på grund af felslagen skörd hyste fruktan för nöd under den kommande vintern. Någon vidare uppmärksamhet tilldrogo sig dock ej dessa meddelanden, då saken ej framställdes genom vederbörande myndigheter. Men pressuttalandena blefvo

talrikare och skarpare i formen. Det påpekades, att det myckna regnet hade lakat ur kraften ur fodret, hvilket på många ställen ej kunnat inbärgas, då myrängarna stått under vatten. Och det hö, man lyckats få upp i hässjorna, ruttnade bort. Kornskörden slog fel. Pengar saknades, bland annat på grund af föregående svagår. Tillfällen till arbetsförtjänster voro få, och skogsafkastningen hafva bolagen slagit under sig. Allt som allt, folket stod inför en svälttid.

Den 29 december i fjol beslöt kommunalstämman i Stensele — hvilken socken jämte Sorsele och Vilhelmina synas värst drabbade af hårdåret — att till länsstyrelsen i Västerbottens län ingifva en rapport om dessa förhållanden och hemställa om åtgärder till lindrande af hårdårets verkningar. Stämman utsåg en hemmansägare G. A. Granberg att verkställa detta uppdrag, hvilket äfven fullgjordes så fort görligt var. Något svar å nämnda framställning väntades förgäfvat.

Länsstyrelsen, som väl troligen på vissa håll sökt skaffa sig underrättelser om förhållandena, synes ha fått den uppfattningen, att nöden ej var så öfverhängande, som Stensele sockenbors utsedde förtroendeman uppgifvit, utan ansåg förhållandena vara mindre svåra.

Trött på den lönlösa väntan på svar från länsstyrelsen reste då herr Granberg till Stockholm för att söka göra sig hörd inför statsmyndigheterna. I hufvudstadens press publicerades intervjuer med de nödlidandes taleman, där tillståndet skildrades i starka, men, som det sedan med önskvärd tydlighet visat sig, i fullt verklighetstrogna färger. Chefen för civildepartementet, som gifvit herr Granberg företräde, lofvade ägna frågan uppmärksamhet, men kunde då för närvarande ingenting göra.

Till chefen för civildepartementet hade ingått officiell rapport från landshöfdingeämbetet i Umeå, hvori karakteriserades det ekonomiska läget i lappmarkssocknarna såsom beroende på »svagår», ej på »nödår», och ämbetet ansåg, att något ingripande från statens sida ej var af behofvet påkalladt.

Herr landshöfding Biörklund har sedermera i en intervju väsentligt korrigerat sina uppgifter i nämnda officiella utlåtande därhän, att nöd verkligen är för handen.

Först den 17 februari ansåg sig länsstyrelsen böra påkalla ingripande från statens sida, således cirka 1½ månad efter det framställning om hjälp inkommit från kommunalstämman i en socken, som tungt lider under nödens verkningar.

Från personer, som rest inom nöddistriktet, har publicerats skildringar om, under hvilka eländiga förhållanden det svältande folket lefver, skildringar, som skulle verka öfverdrifna, om de ej kommit från tillförlitligt håll och kunna stödja sig på intyg från sockenmyndigheterna.

Under sådana förhållanden, som de förenämnda bör det vara

*Interpellation.*  
(Forts.)

samhällets plikt att hjälpa ingripa, då fellsagen skörd gjort det omöjligt för afsevärda delar af befolkningen i aflägsna karga trakter af vårt land att erhålla sin bärning.

Förr stöddes jordbruket i dessa trakter af skogen, men nu är den hufvudsakligast i bolagens våld. Därför bör sådant ingripande nu ske snart, utan dröjsmål genom ändlösa utredningar. Att folket svälter, saknar bröd för dagen, synes beklagligtvis vara ett konstateradt faktum, och då bör ej hjälpen fördröjas genom utredningar, till dess det är för sent att hjälpa.

På grund af hvad jag ofvan anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd, att till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet få framställa följande spörsmål:

1:o) Anser herr statsrådet, att sådan nöd förefinnes inom Västerbottens lappmarkssocknar, att omedelbart ingripande från det allmännas sida påkallas?

Och i så fall:

2:o) Har herr statsrådet redan vidtagit eller ämnar vidtaga skyndsamma åtgärder för nödens afhjälpan?

Herr Carlssons i Malmberget ifrågavarande anhållan bifölls af kammaren.

### § 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *J. Åkesson* under 9 dagar från och med den 27 februari och herr *C. A. Danielsson* under 8 dagar från och med den 27 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 2,41 e. m.

In fidem

*Herman Palmgren.*

**Tisdagen den 25 februari,**kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

## § 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande februari.

## § 2.

Upplästes ett till kammaren ankommet, så lydande läkarebetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Axel Lundblad i följd af svaghetstillstånd efter influensa är oförmögen att fullgöra sitt mandat och således i behof af en tids befrielse från verksamhet som riksdagsman, varder härmed på heder och samvete intygadt.

Stockholm den 21 febr. 1908.

*Gideon Edlund.*  
Leg. läkare.

## § 3.

Herr statsrådet m. m. *Å. H. Hammarskjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska; och

angående beredande af ålderdomsunderstöd åt äldre barnmorskor.

De kungliga propositionerna blefvo på begäran lagda på bordet.

## § 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:ris 17 och 18, Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10.

## § 5.

Efter föredragning af statsutskottets utlåtande, n:o 31, i anledning af väckta motioner om nedläggande af en minneskrans vid konung Carl X Gustafs sarkofag, begärdes ordet af:

Om  
nedläggandet  
af en minnes-  
krans vid Carl  
X Gustafs  
sarkofag.

Herr Branting, som yttrade: Herr talman! Det är lätt förklarligt att bland de kretsar i vårt land, hvilka anse sig särskildt kallade att vårda den historiska kontinuiteten, förslaget om att högtidlighålla 250-årsdagen af den fred, som bragte Sverige naturliga gränser i söder och väster, måste möta rätt stark anklang. Och det må äfven medgifvas, att, sedan detta i folkmedvetandet ganska undanskymda minne från gångna tider nu förts fram, det kunde ha varit ägnadt att missförstås, om Riksdagen afböjt att officiellt deltaga i en dylik minnesfest.

Emellertid har saken äfven andra sidor, hvilka vi socialdemokrater ansett det vara både en plikt mot vår öfvertygelse och till gagn för landets sanna intresse att vid detta tillfälle antydningssvis framhålla.

Ehuru formellt ett fredsminne firas, är det dock i realiteten den sällsynta vapenlyckan hos en af våra krigarkonungar som blir föremål för det nutida Sveriges tacksamma hyllning. Det kan med allt fog sättas i fråga, om detta är en fullt lycklig tanke från ett folk, som ännu i år erhåller, genom ett hundraårsminne, vida närmare liggande påminnelser om vapenlyckans obeständighet och hvars hela nuvarande ställning i världen hänvisar oss till att undvika allt, som kan ens få sken af hyllning åt vapnens och den starkares rätt samt att i stället betona folkens och folkdelarnes *själfbestämningssrätt* som grundvalen för vårt eget nationella oberoende.

Härtill kommer, att enligt sakens natur ett mycket starkt framhåfvande af dessa gamla ofreds- och eröfringsminnen knappast kan undgå att i det skandinaviska broderland, mot hvilket våra vapen då vändes, framkalla stämningar och känslor ägnade att ytterligare skilja de nordiska frändefolk, hvilka det efter vår öfvertygelse tvärtom bör vara en verkligt framsynt svensk statskonsts uppgift att åter allt närmare sammanföra, till inbördes stöd, på grundvalen af en obrottslig freds- och neutralitetspolitik.

Hufvudsakligen af dessa skäl, herr talman, kommer den socialdemokratiska riksdagsgruppen att för sin del afhålla sig från deltagande i det nu planerade högtidliga firandet af detta 250-årsminne.

Beträffande det nu ifrågasatta anslaget till minneskrans åt Carl X Gustaf har jag intet yrkande att framställa.

Herr Lindhagen: Herr talman! Då kammaren sistlidne lördag skulle begå en särdeles viktig handling, ägnad att ådagalägga utåt vår fullständigt eniga svenska uppfattning om en hotande fara österifrån, blef denna akt af vice talmannen förmodligen med talmanskonferensens begifvande inledd med ett förspel, hvilket såvidt jag förstår icke alls passade till stycket.

Det föreslogs, att kammaren *officiellt* skulle deltaga i det föranstaltade firandet af Roskildefreden och därmed gifva detta firande ett större uppseende och en ökad betydelse. Man inskränkte sig

icke till ett enkelt meddelande att de kammarens medlemmar som så önskade voro välkomna att deltaga i det privat anordnade festtåget eller kunde teckna bidrag till kransen på en framlagd lista. Kammaren skulle såsom sådan besluta sitt deltagande och därmed gifva detta deltagande skenet af en statshandling.

*Om  
nedläggandet  
af en minnes-  
krans vid Carl  
X Gustafs  
sarkofag.*

(Forts.)

Det plägar dock enigt framhållas att Sverige nu mer än någonsin måste vinnlägga sig om en förständig utrikespolitik. En vederhäftig yttring däraf var kammarens solidariska uppträdande i Ålandsfrågan. Men hvar och en bör förstå, att detta icke endast är en svensk fråga. Faran är ett hot mot hela den skandinaviska kulturen och mot åtskilligt annat för öfrigt också. En svensk solidaritet på detta område måste röra sig mot bakgrunden af en skandinavisk solidaritet. Här har svensk utrikespolitik en oafvislig och nära liggande uppgift.

Allt talrikare allvarsröster från Danmark och äfven från Norge tyda på, att man har vaken blick för situationens betydelse. Är det då klokt att här möta denna förståelse med att göra den största möjliga affär af en stor svensk vapenlycka i ett bleknadt förflutet öfver vårt danska frändefolk, eller är det öfverhufvudtaget under några förhållanden klokt eller manligt att ifra för en dylik tillställning? Misstämningen däröfver är i stigande uti Danmark, och det uppgifves med bestämdhet, att danska ministern i Stockholm kommer att lämna staden under de så kallade festligheterna. Så mycket måste dock hädanefter fordras af svensk utrikespolitik, att ingen vare sig dansk eller norsk minister af den ser sig uppfordrad att lämna vår hufvudstad.

Väl veta vi, att en verklig solidaritet mellan de skandinaviska folken en gång skall komma. Den skall då också bli varaktig, därför att den hädanefter omsider måste byggas »ej af vapnen, men af den fria öfvertygelsen». Men väntan kan blifva för lång, om vi först skola afvakta, att 1905 års svenska och norska generationer ha dött ut.

Med det sagda har ingalunda bestridts, att Roskildefreden var en för Sverige särdeles betydelsefull tilldragelse, och en hvar bör stå fritt att ägna den sin hägkomst. Svårligen lär det dock lyckas att nu uppväcka en folkstämning för firandet af en grå forntids vapenskiften. Snarare kunde förefinnas utsikter därtill inför bragder i vår inrikespolitik såsom Gustaf Vasas och Carl XI:s reduktioner. Men dessa senare anses ej behöfva ihågkommas med några jubileer.

Under sådana förhållanden är det så mycket mindre behöfligt att i den nuvarande utrikespolitiska situationen väcka någonting till lif, som är riktadt mot enigheten bland de skandinaviska folken. Då man nu vill tvinga alla att inom Riksdagen såsom representanter taga position för en dylik politik, kan man ej underlåta att uttala sin afvikande mening.

Särskildt måste i denna sak frågas: hvar står den interparlamentariska fredsgruppen? Skola äfven vi låta, jag kan nästan säga,

Om  
nedläggandet  
af en minnes-  
krans vid Carl  
X Gustafs  
sarkofag.  
(Forts.)

kommendera oss, att demonstrera skandinavisk söntring i ett allvarligt ögonblick, som kräfver endräkt på alla händer?

Kammaren bör väl dessutom noga se till, att den ej lånar sig till hvad som helst. Visst icke alla, men en och annan af dem, som söka göra det mesta möjliga af festligheterna, lära antyda, att de icke ogärna däri se en revansch för uttalanden till Norges förmån, som under unionskrisen skulle kommit till synes i vissa danska tidningar. Jag känner ej hvori dessa uttalanden bestått. Men så mycket veta vi: icke gjorde danska *riksdagen* då några uttalanden mot Sverige.

Propositionen, att kammaren skulle besluta att officiellt deltaga i festtåget, kom förliden lördag så oförberedt att jag ej hann såsom jag bort för min del yrka afslag. Nu äro fatalierna därtill försutna. Att i stället begära afslag å den nu föreliggande hemställan står visserligen öppet. Men denna berör en mindre och rimligare sak. Därför inskränker jag mig till att på sätt nu skett ha tillkännagifvit min mening.

Herr Hammarlund: Den fråga, vi här i dag skola afgöra, är den om nedläggande af en minneskrans vid konung Carl X Gustafs sarkofag, och beträffande denna fråga ber jag att få taga afstånd från hvad de två föregående talarne anfört. Jag finner det fullkomligt på sin plats att vid ett tillfälle, sådant som detta, Riksdagen enigt uppträder och nedlägger en dylik minneskrans. Men då nu en debatt i denna fråga här uppstått, har jag icke kunnat uraktlåta att begära ordet för att yttra mig i en sak, som på det allra närmaste sammanhänger med det föreliggande utskottsutlåtandet. Då ett så i ögonen fallande exempel nu föreligger, har jag velat begagna tillfället för att påpeka, huru långt på formalismens väg vi här i Riksdagen kommit.

Vi fordra, och detta med rätta, reformer inom ämbetsverken, vi önska ett enklare sätt för affattande af ämbetskrifvelser m. m., men vi böra också då i sanning föregå med godt exempel. Här talas ock i dessa dagar så mycket om lättnader i riksdagsarbete — själf håller jag för resten på med att skriva en motion i detta ämne, hvilket gjort att min uppmärksamhet kommit att riktas på åtskilliga inrotade missförhållanden. Vi hafva nu här en utmärkt illustration till, under hvilka tunga och föråldrade former vi här i Riksdagen arbeta. Det är fråga om en minneskrans och därmed förenade kostnader af 100 kronor. För att slutföra detta ärende har ansetts nödigt att väcka två motioner, en i hvardera kammaren, hvilka motioner blifvit tryckta och till oss utdelade. Statsutskottet har haft ett extra sammanträde för att fatta sitt beslut, och äfven dess utlåtande har till oss blifvit utdeladt. Slutligen har det varit ett extra plenum i hvardera af Riksdagens kamrar. Allt detta har tagit tid, visserligen icke många minuter för hvarje moment, men riksdagsledamöternas alltför dyrbara tid har dock blifvit splittrad, och detta till ingen nytta.



Men det är icke nog med att tid förlorats, utan detta ärende har också medlört åtskilliga kostnader. Föreliggande motioner och utskottsutlåtande hafva blifvit tryckta och jag har tagit reda på, att hvarje sådan lapp kostat Riksdagen omkring 18 kronor 50 öre, hvilket gör en summa af 55 kronor 50 öre för detta riksdagstryck, allt förutom papperskostnaderna. Annonser angående de af Riksdagen hållna extra plena för behandling af detta ärende hafva varit införda i alla Stockholms tio dagliga tidningar, och jag har erfarit, att dessa annonser kosta Riksdagen ungefär 26 kronor. På det sättet komma vi upp till en kostnad af öfver åttio kronor, och detta, mina herrar, för att besluta en utgift på hundra kronor. Det är sannerligen formalismen i all sin glans!

Hur mycket enklare skulle det icke hafva varit, om kammaren nöjt sig med att besluta att låta nedlägga en sådan minneskrans — och sedan intet vidare om den saken. En krans hade beställts, det hade kommit en räkning på densamma, talmännen hade attesterat räkningen, och så hade riksgäldskontoret betalat densamma. Då hade vi sluppit alla dessa sammanträden och alla dessa extra kostnader. Riksdagskostnaderna är 1906 uppgingo till icke mindre än 833,000 kronor, däraf för diverse utgifter för kamrarna, utskotten, klubben o. s. v. 78,000 kronor. Då förefaller det verkligen egendomligt, att man skall sätta så stor apparat i gång för dessa hundra kronor.

Då nu en debatt i denna fråga i alla fall uppstått, har jag velat fästa uppmärksamheten på denna sida af saken, och särskildt har jag velat vända mig med en anmodan till konstitutionsutskottet, att då det om några veckor går att taga i öfvervägande den stora och viktiga frågan om förenklingar i Riksdagens arbetssätt, det äfven måtte rikta sin uppmärksamhet på denna angelägenhet och se till, om icke här en förenkling kan åstadkommas.

Jag har i den föreliggande frågan intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Den andre af de talare, som nyss uppträdt, vädjade bland annat till ledamöterna af den interparlamentariska fredsgruppen i denna kammare. Jag tillhör den interparlamentariska fredsgruppen, men jag måste bekänna, att detta alldeles icke skall hindra mig från att i morgon deltaga och af fullt hjärta deltaga i firandet af det stora och ovanskliga historiska minne, dagen innebär. Här talades om, att denna högtidlighet skulle utgöra ett firande af och en hyllning åt vapenlyckan. Ja, man kan ju säga så, men jag tror dock, att det är något för litet sagdt. Ty det är dock icke, tror jag, blott för att bringa en hyllning åt vapenlyckan, utan vida mera för att hugfästa och uti en samlad högtidlighet fira minnet af den tidpunkt, då vi, såsom den förste talaren uttryckte sig, erhöilo naturliga gränser för vårt land, som denna fest skall firas. Jag tror icke, att mycket afseende bör fästas vid sådana

Om  
nedläggandet  
af en minnes-  
krans vid Carl  
X Gustafs  
sarkofag.  
(Forts.)

Om  
nedläggandet  
af en minnes-  
krans vid Carl  
X Gustafs  
sarkofag.  
(Forts.)

uttryck som en grå forntids vapenskiften och dylikt, ty efter min öfvertygelse får man icke bedöma den forntida eröfrarepolitiken, som så småningom lade grundvalen för fördelningen af de områden, på hvilka Europas nuvarande nationaliteter bygga och bo, efter vår tids moraliska och folkrättsliga uppfattning. Det, som vi med stort skäl skulle fullständigt fördöma, om det hände i vår tid, hafva vi icke samma rätt och samma skäl att fördöma när det hände för 250 år sedan. Man kan icke så helt och hållet lösrycka sig från sin tidsperiod och sin omgifning, och vi äga fullständig rätt att, då vi bedöma de män, som hafva fört fram den svenska nationaliteten, sätta dem in i ramen af den tids förhållanden, hvori de lefde.

Jag tror också, att det icke är fullt riktigt att, såsom den förste talaren gjorde, säga, att det ej skulle vara ett fredsminne, som vi i morgon fira. Om man ser närmare på saken och tänker på samma talares uttryck om de naturliga gränserna, tror jag nog, att han skall förstå, hvad jag menar, då jag säger, att hvad som skedde i Roskilde, utgjorde en af de viktigaste häfstängerna till en möjlig och så småningom varaktig fred mellan de nordiska länderna.

Jag önskar lika mycket som den ärade talaren bakom mig, att framtidsutvecklingen må gå i den riktningen, att fred och vänskap behålles och utvecklas mellan de nordiska rikena. Men jag måste bekänna, att jag icke precis skulle vilja tänka mig, att ett sådant förhållande utvecklas på det sätt, att hvarje land ej skulle äga full rätt att inom sig och utan något slags utmanande karaktär fira de stora historiska minnen, som hafva uppbyggt själfva landet och nationaliteten.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

### § 6.

Justerades protokollsutdrag.

### § 7.

Herr *C. J. Ödman* aflämnade en af honom med flere under-tecknad motion, n:o 243, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall.

Motionen blef på begäran bordlagd.

### § 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra under 10 dagar fr. o. m. den

27 februari, och herr *C. R. Johansson* i Jönköping under 6 dagar  
fr. o. m. den 26 februari.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,5 e. m.

In fidem

*Herman Palmgren.*

---